

खाणपट्टयाची ईटीएस मशीनद्वारे मोजणी
करण्याबाबत दिशानिर्देशक सूचना..

महाराष्ट्र शासन

महसूल व वन विभाग

शासन प्रिपत्रक क्रमांक: गौखनि १०/०१२०/प्र.क्र. १७/ख-२

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२,
दिनांक : ०३ /०५/२०२१.

वाचा :-

- १) शासन अधिसूचना, महसूल व वन विभाग, क्रमांक गौखनि १०/०८१२/प्र.क्र.६९३/ख, दिनांक १८/०७/२०१३
- २) शासन अधिसूचना, महसूल व वन विभाग, क्रमांक गौखनि १०/०२१५/प्र.क्र.९२/ख, दि. १२/०९/२०१८.
- ३) शासन अधिसूचना, महसूल व वन विभाग, क्रमांक गौखनि १०/०३१६/प्र.क्र.४७२/ख, दि. १२/०९/२०१८.
- ४) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग, क्रमांक गौखनि १०/१११८/प्र.क्र.४४८/ख, दि. २३/०९/२०१९.

-: शासन परिपत्रक :-

राज्य शासनाने संदर्भ क्र. १ वरील अधिसूचनेन्वये महाराष्ट्र गौण खनिज उत्खनन (विकास व विनियमन) नियम, २०१३ अधिसूचित करून, दिनांक १९/०८/२०१३ रोजीच्या राजपत्रात प्रसिद्ध केले आहेत. सदर नियम दिनांक २४/१०/२०१३ रोजीच्या अधिसूचनेन्वये राज्यात दिनांक २४/१०/२०१३ पासून लागू करण्यात आलेले आहेत. तसेच संदर्भ क्र. ३ वरील शासन अधिसूचना दिनांक १२.१.२०१८ अन्वये, महाराष्ट्र गौण खनिज उत्खनन (विकास व विनियमन) नियम, २०१३ मध्ये सुधारणा करून सार्वजनिक जमिनीवरील गौण खनिजाचे खनिपट्टे केवळ जाहीर लिलावपद्धतीने मंजूर करणे, खाजगी जमिनीवरील खनिपट्टे लिलावातून वगळणे, तसेच वडार व कुंभार समाजाच्या पारंपारिक व्यवसायासाठी, या समाजातील कुटुंबांना अर्जाद्वारे परवाने मंजूर करण्याच्या तरतूदी करण्यात आलेल्या आहेत. त्यास अनुसरून संदर्भ क्र. ४ वरील महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय दिनांक २३/०९/२०१९ अन्वये गौण खनिजाच्या खाणपट्टयाच्या जाहीर लिलावाची कार्यपद्धती निश्चित करण्यात आलेली आहे. अशाप्रकारे गौण खनिजाच्या खाणपट्टयाबाबत कार्यवाही करण्याच्या अनुषंगाने शासनाकडून वेळोवेळी आवश्यक त्या सुधारणा करण्यात आलेल्या आहेत. परंतु, खाणपट्टयातून गौणखनिजाचे अवैध उत्खनन व वाहतूक तसेच मंजूरीपेक्षा अधिकचे गौण खनिज उत्खनन होत असल्याबाबत अनेक वेळा तक्रारी प्राप्त होत असतात. तसेच गौण खनिजाचे ईटीएस मशीनद्वारे वेळोवेळी मोजणी करण्याबाबत जनता व लोकप्रतिनीधींकडून मोठ्या प्रमाणात मागणी करण्यात येते. त्याअनुषंगाने खाणपट्टयातून गौण खनिजाच्या अवैध उत्खनन व वाहतूकीस प्रतिबंध घालण्याच्या दृष्टीने पुढीलप्रमाणे कार्यवाही करण्याचे निर्देश या शासन परिपत्रकान्वये देण्यात येत आहेत:-

- १) खाणपट्टाधारकास खाणपट्टयाचा ताबा देतेवेळी तसेच खाणपट्टयाचा कालावधी समाप्त होतेवेळी खाणपट्याची ईटीएस मशीनद्वारे मोजणी करण्यात यावी. तसेच जिल्हाधिकारी यांनी त्यांच्या अखत्यारितील खाणपट्टयांची वर्षातून किमान एक वेळा ईटीएस मशीनद्वारे मोजणी करून घेऊन मोजणीचा अहवाल प्राप्त करून घ्यावा. जमाबंदी आयुक्त आणि संचालक भूमी अभिलेख यांनी या कामास प्राधान्य दयावे.
- २) मोजणी अंती खनिपट्टाधारक/परवानाधारक यांनी मंजूर खोलीपेक्षा जास्त खोल व मंजूरीपेक्षा जास्त गौण खनिजाचे उत्खनन केल्याचे आढळून आल्यास जास्तीच्या गौण खनिज उत्खननापोटी व वापरापोटी वाढीव स्वामित्वधनाची रक्कम ३० दिवसांच्या आत शासनजमा करण्याबाबत अविलंब कळविण्यात यावे.
- ३) संबंधित खनिपट्टाधारक/परवानाधारक यांनी ३० दिवसाच्या आत जास्तीच्या गौण खनिज उत्खननापोटी व वापरापोटी स्वामित्वधनाची रक्कम शासनजमा केल्यास संबंधितांविरुद्ध महाराष्ट्र जमीन महसूल अधिनियम, १९६६ मधील कलम ४८ (७) अनुसार दंडात्मक कारवाई करण्यात येऊ नये. मात्र, संबंधित खनिपट्टाधारक/परवानाधारक यांनी ३० दिवसांच्या आत जास्तीच्या गौण खनिज उत्खननापोटी व वापरापोटी स्वामित्वधनाची रक्कम शासनजमा न केल्यास संबंधित खनिपट्टाधारक/परवानाधारक यांच्यावर नियमानुसार दंडाची आकारणी करण्यात यावी.
- ४) जास्तीच्या गौणखनिज उत्खननप्रकरणी संबंधित खनिपट्टाधारक/परवानाधारक यांनी ३० दिवसांच्या आत जास्तीच्या गौण खनिज उत्खननापोटी व वापरापोटी स्वामित्वधनाची रक्कम शासनजमा न केल्यास वरीलप्रमाणे आकारण्यात आलेल्या दंडाची रक्कम वसूल करण्याची कार्यवाही विहित कालावधीत पूर्ण करण्याबाबत दक्षता घेण्यात यावी. दंडाची रक्कम विहित कालावधीत भरणा न करणाऱ्या लिलावधारक/परवानाधारकास तो अशी दंडाची रक्कम शासनजमा करेपर्यंत वाहतूक पास देऊ नयेत. तसेच न करणाऱ्या अधिकाऱ्यांविरुद्ध नियमानुसार कार्यवाही करण्यात यावी.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेताक २०२१०५०३१५४४५३२८१९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(रमेश चव्हाण)
शासनाचे सह सचिव

प्रत,

- १) मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन मलबार हिल मुंबई. (पत्रान्वये)
- २) मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ३) मा. मंत्री (महसूल) महाराष्ट्र राज्य यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,

- ४) मा. राज्यमंत्री (महसूल) महाराष्ट्र राज्य यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ५) सर्व मा.मंत्री/मा.राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
- ७) प्रधान मुख्य वन संरक्षक, नागपूर.
- ८) सर्व विभागीय आयुक्त.
- ९) जमाबंदी आयुक्त आणि संचालक भूमि अभिलेख (महाराष्ट्र राज्य), पुणे.
- १०) सर्व जिल्हाधिकारी.
- ११) संचालक, भूविज्ञान व खनिकर्म संचालनालय, नागपूर.
- १२) सर्व उपविभागीय अधिकारी.
- १३) सर्व जिल्हा खनिकर्म अधिकारी
- १४) सर्व तहसिलदार.
- १५) महालेखापाल-१, महाराष्ट्र राज्य (लेखा व अनुज्ञेयता), (लेखापरिक्षा), मुंबई.
- १६) महालेखापाल-२, महाराष्ट्र राज्य (लेखा व अनुज्ञेयता), (लेखापरिक्षा), नागपूर.
- १७) सर्व मंत्रालयीन विभाग.
- १८) सर्व कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- १९) निवडनस्ती "ख" कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.